

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Шапошнікової Ірини Іванівни
на дисертацію Дубовик Юлії Миколаївни
«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-
вольових якостей учнів основної школи»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У нормативно-правових документах у галузі шкільної освіти наголошується, що одним із пріоритетним напрямів державної політики сьогодні є активне використання фізичної культури як засобу всебічного розвитку учнів і, зокрема, формування в них морально-вольових якостей, необхідних для досягнення успіху в різних сферах життєдіяльності на основі дотримання моральних норм у суспільстві. Як доведено науковцями, сенситивним етапом для формування цих якостей є отрочтво. Тому перед закладами вищої освіти фізкультурно-педагогічного профілю постає важливе завдання щодо здійснення цілеспрямованої підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи.

Дослідження виконане згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці вчителів» (державний номер реєстрації 0111U008876).

Тему дослідження затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 3 від 30 травня 2014 року) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 25 листопада 2014 року).

Як свідчить аналіз дисертаційної роботи, науковий апарат збалансований. Мета дослідження як передбачення кінцевого результату полягає у виявленні впливу теоретично обґрунтованої й експериментально перевіреної технології на готовність майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-

вольових якостей учнів основної школи. Об'єктом дослідження обрано професійну підготовку майбутнього вчителя фізичної культури у закладах вищої освіти фізкультурно-педагогічного профілю. Предмет дослідження – технологія підготовки майбутнього вчителя до формування морально-вольових якостей учнів основної школи. Завдання дослідження та його етапи дають можливість представити спрямованість пошуку на підсумковий і проміжний результати а також послідовність їх отримання.

Для реалізації окреслених завдань дослідницею у процесі роботи використовувалися відповідні методи дослідження: теоретичні – аналіз наукової літератури, зіставлення, систематизація, узагальнення для з'ясування стану розробленості порушеної проблеми, визначення ключових понять дослідження, з'ясування педагогічного потенціалу фізичної культури як засобу формування морально-вольових якостей учнів основної школи, теоретичного обґрунтування технології підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування в них цих якостей; емпіричні – спостереження, анкетування, тестування, бесіди, незалежне оцінювання, педагогічний експеримент для перевірки ефективності розробленої технології підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи; статистичні – методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Слід відзначити виважену загальну логіку дослідження, яка відображена у його структурі та отриманих результатах.

Дисертанткою проведена значна робота щодо систематизації поняттєво-термінологічного апарату з досліджуваної проблеми. Проведено аналіз та здійснено інтерпретацію понять: «якість» (особистості), «мораль», «моральність», «воля», «моральні якості», «вольові якості», встановлено взаємозв'язок між моральними та вольовими якостями особистості. На цій основі коректно визначено поняття морально-вольових якостей як стійких характеристик людини, що забезпечують її здатність керувати своєю поведінкою та діяльністю в усіх ситуаціях на основі дотримання моральних

норм, з подоланням за необхідності наявних внутрішніх і зовнішніх перешкод на шляху досягнення поставленої мети. На основі опрацювання наукової літератури дослідницею зроблено цілком слушний висновок про те, що для успішної життєдіяльності людини в сучасному суспільстві мають бути сформовані насамперед такі морально-вольові якості: цілеспрямованість, ініціативність, наполегливість, витримка, сміливість, дисциплінованість, організованість, енергійність.

До вагомих наукових досягнень Ю. М. Дубовик слід віднести також проведений нею глибинний аналіз педагогічного потенціалу фізичної культури для формування морально-вольових якостей учнів основної школи на основі врахування їхніх анатоμο-фізіологічних, психічних та соціальних особливостей. У дисертації доведено, що формування цих якостей в учнів 5-9 класів передбачає проведення спеціальної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здійснення цього процесу. Результатом цієї підготовки є відповідна готовність студентів до формування даних якостей у підлітків, що включає мотиваційно-ціннісний, когнітивно-діяльнісний та особистісно-вольовий компоненти.

Вагомим науковим доробком Ю. М. Дубовик є визначення критеріїв та відповідних їм показників готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи: мотиваційний (характер мотивів щодо оволодіння готовністю до формування морально-вольових якостей учнів основної школи); ціннісний (ціннісне ставлення до морально-вольових якостей і їх формування в підлітків); знаннєвий (сформованість у студентів знань, потрібних для формування морально-вольових якостей підлітків); функціонально-дієвий (сформованість у студентів визначених груп умінь); особистісний (характер сформованості визначених особистісних якостей, необхідних для формування морально-вольових якостей учнів підліткового віку).

Наукова новизна результатів дослідження насамперед полягає в тому, що Дубовик Ю. М. вперше розроблено, обґрунтовано й експериментально

перевірено технологію підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи, що включає концептуально-теоретичний (мета, завдання, принципи здійснення технології, структура та зміст морально-вольових якостей), змістово-процесуальний (етапи реалізації: мотиваційно-цільовий, когнітивно-дієвий, контрольно-коригувальний; методичний інструментарій реалізації технології) і діагностично-результативний (критерії й показники готовності, очікуваний результат) блоки. Зокрема, мотиваційно-цільовий етап технології спрямований на забезпечення усвідомлення студентами актуальної необхідності формування морально-вольових якостей в учнів підліткового віку, розвиток у майбутніх учителів мотивації щодо оволодіння готовністю успішно здійснювати цей процес на етапі основної школи, формування здатності ставити оптимальні послідовні цілі в процесі формування в підлітків зазначених якостей. Когнітивно-дієвий етап технології забезпечує формування в студентів знань, умінь, професійно-особистісних якостей, необхідних для успішного формування морально-вольових якостей учнів 5-9 класів. Контрольно-коригувальний етап технології передбачає здійснення систематичного контролю результатів, проведення за потреби відповідної корекційної роботи.

Висновки дисертаційної роботи Ю. М. Дубовик є переконливими, відповідають поставленій меті й завданням, а також визначеній парадигмі наукового пошуку та засвідчують професійну й наукову компетентність дисертанта.

Текст дисертації ідентичний змісту автореферату, відповідає спеціальності, за якою вона подана до захисту. Не викликають сумніву ступінь обґрунтованості сформульованих рекомендацій, їх новизна.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження пройшли належну апробацію у доповідях на наукових заходах різного рівня.

Результати та основні положення дисертаційної роботи викладено в 15 одноосібних публікаціях, із них 6 статей – у провідних фахових виданнях України, 1 стаття – у міжнародному періодичному науковому виданні, 8 – у

матеріалах конференцій.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-804 від 21.09.2017), Харківської державної академії фізичної культури (довідка № 910/01-16 від 25.09.2017), Запорізького національного технічного університету (довідка № 243 від 20.09.2017).

Одночасно вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та проаналізувати дискусійні моменти щодо вирішення досліджуваної проблеми:

1. Заслуговує на схвалення, що в підрозділі 1.3 дисертації авторка не тільки висвітлює загальну специфіку формування морально-вольових якостей в учнів підліткового віку в процесі оволодіння ними фізичною культурою, але й визначає особливості формування цих якостей у молодших та старших підлітків. Однак вважаю, що ці особливості слід було схарактеризувати докладніше.

2. Під час реалізації контрольного-коригувального етапу розробленої технології підготовки учителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи використовувалися різні методи та форми роботи. Зокрема, студентів залучали до складання відповідного портфолію, що має значні педагогічні можливості. Проте в дисертації достатньою мірою не знайшло відображення питання, як саме організовувалась робота в цьому напрямі.

3. У підрозділах 3.1 та 3.3 представлено багато таблиць з кількісними даними, отриманими відповідно на констатувальному та контрольному етапах експерименту, що дало змогу провести кількісний аналіз його результатів. Водночас зауважимо, що в дисертації варто було більше уваги приділити якісному аналізу результатів дослідження.

4. Оскільки експериментальна робота проводилась у двох закладах вищої освіти, підготовка майбутніх учителів фізичної культури в яких має суттєві відмінності, доцільно було проводити експеримент варіативного характеру з урахуванням цих відмінностей.

Висловлені зауваження не є принциповими, а тому вони суттєво не знижують загальне позитивне враження від дисертації.

На підставі вищевикладеного зроблено висновок про те, що дисертаційна робота на тему «Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи» є самостійним, завершеним дослідженням та відповідає вимогам пп.13, 14, 15 «Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами від 19 серпня 2015 р., Постанова Кабінету Міністрів України № 656), а її автор – Ю. М. Дубовик – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри спортивної медицини,
біохімії та анатомії Харківської державної
академії фізичної культури

І. І. Шапошнікова

Моїсеєва І.Є.